

*une ombre gémit
une ombre soupire
et l'autre frémit
puis l'ombre chancelle
dans l'ombre*

...

Ari Eisenscher

Primii ani de viață la Cernăuți 1941-1946

(Extrase dintr-un interviu)

Mă numesc Ari Eisenscher și m-am născut la Cernăuți, în Bucovina, la 17 iulie 1941, câteva zile după ce trupele germane au intrat în oraș.

Nemții și rușii au încheiat în 1939 pactul germano-sovietic și și-au împărțit Europa de Est. Nemții s-au ales cu partea de sud-est a Poloniei, iar Bucovina au primit-o rușii. Ca urmare, în 1940, rușii au intrat peste români, au alungat administrația română, așa că în '40-'41 Cernăuțiul era în mâinile rușilor. În iulie '41 nemții și românii au atacat, au intrat în oraș, iar rușii s-au retras, luând cu ei mulți pe care i-au înrolat în armata sovietică. În primele zile, nemții au împușcat foarte mulți evrei în gropi comune... Au împușcat-o pe mătușa mea și câinele ei a mers timp o săptămână de la... cum se cheamă... *boulangerie*... de la brutărie la măcelărie, de acolo la piață, unde ea își făcea cumpărături... a tot căutat-o. Și Marele Rabin (Prim-Rabinul Abraham Jakob Mark. N.red.) din Cernăuți a fost ucis.

Când m-am născut, a fost un *couvre-feu*, nu știu cum se spune, ah, o *stare de asediu*. Era interzis să se deschidă geamurile, dar cum era foarte cald, mama a zis: „Deschideți geamul!” De pe stradă au tras niște soldați cu pușca prin fereastră în plafon și, când m-am născut, am fost botezat cu ghips. Am fost botezat cu ghips... Nimeni nu avuse curajul să meargă să închidă fereastra! Tatăl meu nu era acasă, el lucra într-un detașament de de muncă obligatorie, probabil în același lagăr cu Paul Ancel, viitorul Paul Celan.

*Schwarze Milch der Frühe wir trinken sie abends
wir trinken sie mittags und morgens wir trinken sie nachts
wir trinken und trinken
wir schaufeln ein Grab in den Lüften da liegt man nicht eng*

Paul Celan

1942. Ari, în brațele mamei

Iulie 2016, Ari, în fața casei unde s-a născut.

Ari în brațele bunicii materne, Rivka; tatăl lui, Josef, cu mâna pe umărul mamei lui Augusta.

Casa natală. Găurile din zid ar putea să provină de la gloanțele trase în 17 iulie 1941.

Opt zile după ce m-am născut, bravând interdicția de a circula, a venit și m-a circumcis un *mohel* care își pierduse nevasta și copiii cu câteva zile înainte. A venit în ciuda pericolului de a fi arestat și executat, spunând că, după tragedia pe care a suferit-o, nu mai avea nimic de pierdut.

Câteva zile mai târziu a fost o razie în oraș. Când a auzit că soldații erau jos, în fața porții, mama a luat o pernă și a vrut să mă sufoace, ca să nu cad în mâinile fasciștilor. În acest moment a intrat pe ușă mătușa mea, Fanny, care voia să prevină pe toată lumea de pericol. Așa am supraviețuit.

Părinții mei erau din Cernăuți, dar s-au cunoscut la Viena, unde tata făcea studii de chimie și mama învăța la o *Gewerbeschule* (școală profesională). Bunicul din partea tatălui meu locuia la Viena, dar avea hoteluri și păduri în Bucovina. Când naziștii au intrat în Viena, părinții mei au plecat la Cernăuți, pentru că aveau unde să locuiască acolo.

De acolo, ei nu mai aveau unde să fugă... În Viena nu puteau să meargă, că era sub ocupația germană, iar la ruși..., gustaseră deja ce însemna Rusia. Tatăl meu a fost arestat și dus într-un lagăr de muncă și a fost folosit de către nemți ca interpret, pentru că vorbea rusește. De fapt, românii l-au arestat și l-au predat nemților care l-au trimis într-un detașament de muncă forțată. După eliberarea orașului de către ruși, a fost făcut prizonier de ruși de data asta și utilizat de ei ca traducător de germană. A tradus cărți și manuale de chimie, pentru că rușii aveau nevoie de informația tehnică în germană. Demontaseră fabrici în Germania pe care le-au reconstruit în Rusia și voiau să știe cum funcționează.

Noi evreii am fost închiși în ghetou și din ghetou, deportați în Transnistria, la Moghilev. Dar noi am fost printre ultimii deportați, pentru că am avut..., mama mea a avut o „autorizație Popovici”, sub pretextul că era indispensabilă, pentru că lucra pentru armată. Traian Popovici era primarul Cernăuțului și era un om foarte cumsecade. A salvat 20.000 de oameni cu certificatele lui. A fost declarat un *Drept între popoare* de către Yad Vashem din Ierusalim. După ce Popovici a fost îndepărtat de la primărie, am fost deportați, dar nu am rămas decât câteva luni în Transnistria, ceea ce ne-a salvat pe noi, dar nu pe trei unchi de-ai mei și nici pe verișoara mea, Claudia! Așa am supraviețuit. Dar nu am niciun merit. Verișoara mea, Claudia, de aceeași vârstă cu mine, era tot așa de merituosă, dar a murit de foame și de tifos!

Fotografii expuse la Muzeul Evreiesc din Cernăuți

...
 Sie kamen
 mit scharfen Fahnen und Pistole
 schossen alle Sterne und den Mond ab
 damit kein Licht uns bliebe
 damit kein Licht uns liebe

Da begruben wir die Sonne
 Es war eine unendliche Sonnenfinsternis

Rose Ausländer

Seara de Crăciun în iarna 1943, în casa comandantului militar al ghetoului (Micul Ari e la mijloc, ceilalți doi copii evrei sunt de o parte și de alta a mesei. Tristețea și teama se citesc în ochii lor. N.red.)

S-au întâmplat și lucruri bizare... Am o fotografie în casa comandantului militar al ghetoului. Nevasta lui ne-a invitat pe mine și pe alți copii evrei să sărbătorim Crăciunul cu copiii ei. În mijlocul barbariei, în spatele sârmei ghimpate, la un pas de deportare, această manifestare de omenie era de necrezut și, într-un fel, absurdă.

1944. Cernăuți.

Ironia soartei a făcut ca în timpul ocupației germane, casa noastră să fie rechiziționată pentru cartierul general al armatei. Iar după război, casa noastră a fost din nou ocupată, pentru a deveni, de data aceasta, cartierul general al Armatei Roșii. Când am revenit din Transnistria, noi locuiam în subsol, pentru că rușii își aveau statul lor major în restul casei.

La vârsta de patru ani, știam să citesc o hartă geografică - erau multe hărți în birourile rușilor, iar eu aveam voie să mă joc printre ele - știam ce este un râu, ce este un munte, ce este un sat și vorbeam rusește. La grădinița rusească, mă ducea șoferul colonelului rus Ivan Ivanovici Ivanov, cam așa îl chema. Mă iubea mult, pentru că el și soția lui nu aveau copii. Nevasta colonelului a turnat apă pe terasă ca să se facă gheață și mi-a dat spectacol de patinaj! Când am ajuns la Timișoara, cunoșteam alfabetul rus, dar nu pe cel latin. Deci, în prima clasă, pentru mine „d” era „g”, „p” era „r”, „b” era „v” și așa mai departe. Au crezut că sunt dislexic...

În 1946 am plecat din Cernăuțiul devenit sovietic, cu intenția de a ajunge la Viena, trecând prin România. Știam că *Schlecht war es mit „der, die, das”, nicht besser mit „davai ceas”* (*Rău era cu „der, die, das” / Da-i mai rău cu „davai ceas” / De la Nistru pân' la Don / Davai ceas, davai palton / Davai ceas, davai moșie / Harașo tovărășie*. Versurile lui Constantin Tănase, 1945) spunea, cred, comicul Tănase. La Timișoara ne-am oprit la mătușa mea, sora tatălui meu. Îmi aduc aminte cum, în 1946, am ieșit cu școala, fluturând un mic steag tricolor, la venirea regelui Mihai pentru inaugurarea Catedralei Mitropolitane! În decembrie 1947, regele a abdicat și s-au închis granițele. De asta nu am mai putut ajunge la Viena și am rămas blocați la Timișoara pentru foarte mulți ani.

(În iulie 2016, 70 de ani după ce a plecat din Cernăuți, Ari, însoțit de soția lui Martine și de fiica, Gabrielle, a pășit pe străzile orașului său natal. Cu ajutorul lui André de la asociația Valiske care organizează călătorii pe teme evreiești, a regăsit casa în care s-a născut. A rememorat trăirile traumatizante de odinioară și și-a șters lacrimile. Fie ca acest pelerinaj să-i aducă alinare! N.red.)

Iulie 2016. Ari și Gabrielle, fiica lui, în fața casei natale din Cernăuți.

Empreintes de diaules

*Rêve immortel et frais
quand l'âme tremblante*

*revient glacée,
qui le soir réchauffe
au coin du feu
sa mémoire ridée?*

*Pour quelles âmes se hissent
la vision ineffable
de l'éternelle présence,
l'empreinte des sons diaphanes*

en concerts inouïs?

Ari Eisenscher

Textul conține extrase din interviul cu Ari Eisenscher, realizat în 2013 și publicat în Getta Neumann, *Destine evreiești la Timișoara*, Editura Hasefer 2014.

Fotografii din arhiva familiei Eisenscher.

Versuri de poeți originari din Cernăuți.

Redactare: Getta Neumann